

Nomenklatúra plemien psov / aplikácia testov pri využívaní psov človekom

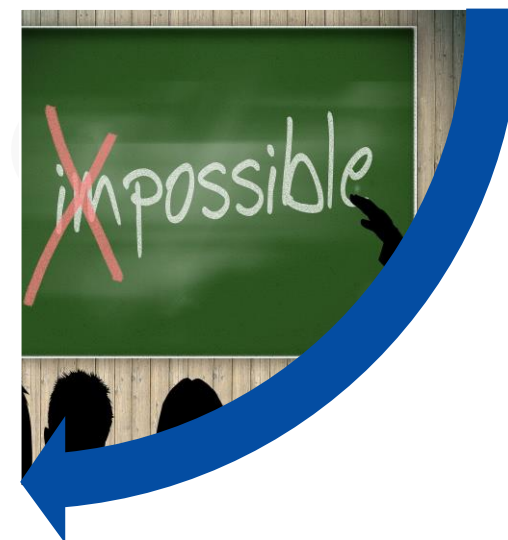
Modul no. 4: Precision Livestock Farming

Martin Fik

Slovak University of Agriculture in Nitra

Faculty of Agrobiological Sciences and Food Resources

Erasmus+ project 2021-1-SK01-KA220-HED-000032068

Co-funded by
the European Union

Domestikácia psa

- Pred 14 000 rokmi.
- V minulosti sa uvažovalo, že pes mal viacerých predkov (kojoty, šakaly).
- Jediný predok všetkých plemien – vlk.
- Pračlovek a vlk boli konkurenčné druhy.
- Existujú rôzne teórie domestikácie.

- Prvé využitie psov bolo na lov zveri, kde človek využíval pôvodné vrodené vlastnosti (stopovanie, hľadanie, durenie, zveri a zadržanie zveri).

Vývoj exteriérových a psychických vlastností

- Prostredie a druh lovenej zveri determinujú morfológické a psychické charakteristiky psov.
- Človek vyrad'oval dominantné a agresívne jedince (sledovanie povahy, selekcia génov).
- Využívanie inštinktov a vlastností psov človekom.
- Postupné využívanie psov okrem lovu aj na iné činnosti, a to rôznymi národmi, v rôznych geografických a klimatických podmienkach podnietilo vznik rôznych skupín psov.

- Pes sa v priebehu evolúcie stáva:
 - lovcom,
 - ochrancom ľudského obydla,
 - ochrancom stáda a pastierom,
 - ťažné zviera,
 - využíva sa pri bojových ťaženiach,
 - slúži pre zábavu (zápasy psov, zápasy psov s inými zvieratami, býkmi, medvedmi a podobne.)
 - slúži na jatočné účely,
 - slúži ako spoločenské zviera.
- Predpokladá sa, že druhým využitím psa po love bolo využitie ako ochrancu stáda a pastierskeho zvieratá. Pastierske psy patria do skupín psov, ktoré sú vycvičené na pasenie, alebo patria k plemenám, ktoré majú tieto vlastnosti vrodené.
- Na ochranu stáda hospodárskych zvierat a pasenie človek využíva oslabené lovecké vlastnosti psov.

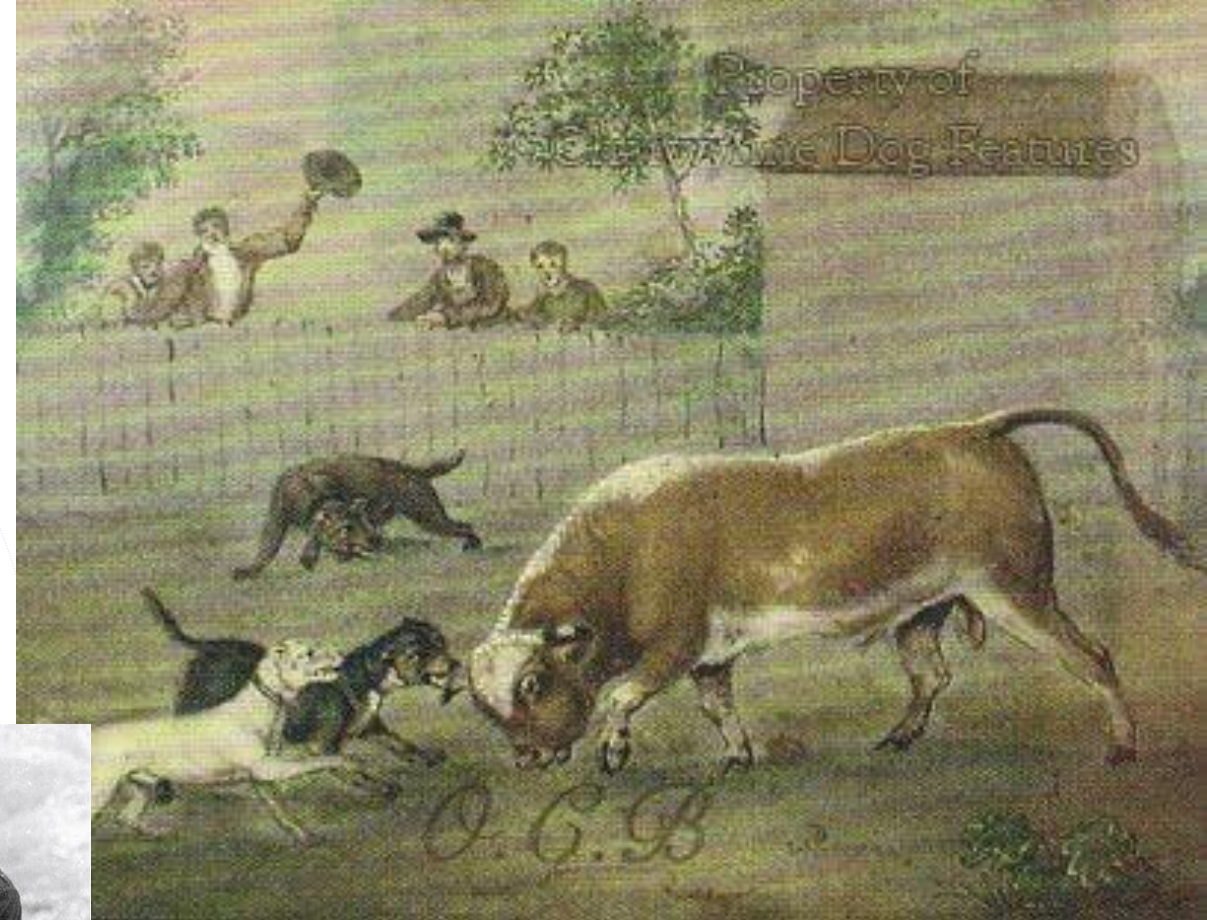
Stredovek

- Najrozšírenejšími psami boli lovecké psy – duriče popri nich sa uplatňovali ešte psy stopárske.
- Vytvárajú sa i bojové psy, pastierske, strážne.
- Výber žiadúcich genotypov.

Novovek

- 17. a 18. storočie ustáľovanie plemien psov
- Pracovné využitie psov:
 - lov
 - vojnové ťaženia
 - ochrana obydlia (voči zlodejom, zveri, hlodavcom)
 - ochrana stáda
- Psy slúžia pre zábavu:
 - zápasy
 - lov
 - športové využitie psov
 - spoločenské zviera

Súčasnosť

- Vrcholová svetová organizácia chovu psov - FEDERATION CYNOLOGIQUE INTERNATIONALE (FCI).
- ciele na celom svete v súlade s pravidlami a právnymi predpismi jednotlivých krajín:

- podporovanie a propagácia chovu, registrácie a využívania čistokrvných psov s preukazom o pôvode, zabezpečujúc, aby ich funkčné, zdravotné a fyzické vlastnosti splňali štandard daný pre každé príslušné plemeno, čo im umožňuje pracovať a vykonávať rôzne funkcie v súlade so špecifickými vlastnosťami ich plemena;

- ochranu využívania, držby a chovu čistokrvných psov s preukazom o pôvode v krajinách, v ktorých má Asociácia Člena alebo Zmluvného partnera; podpora neziskovej výmeny psov a informácií o kynológii medzi Členmi a Zmluvnými partnermi a iniciovanie organizovania výstav, testov, skúšok, konferencií, športových a vzdelávacích podujatí, využívanie psov v záchranných operáciách a na iné špeciálne účely ako sú terapia, pomoc a iné aktivity súvisiace so psami;

- presadzovanie a podpora kynológie a starostlivosti o psov na celom svete v rámci kompetencie každého Člena alebo Zmluvného partnera a v rozsahu, ktorý je možný pre každého Člena alebo Zmluvného partnera.

Co-funded by
the European Union

Skupiny plemien psov podľa FCI

- Organizačne sú plemená psov rozdelené do 10 skupín FCI.
- Plemená sú v skupinách zatriedené podľa určitých spoločných charakteristík.
- Preraďovanie plemien medzi skupinami je možné ale výnimočné, podlieha zložitému procesu.
- Vznik nových plemien je možný, podlieha „procedurálnemu postupu uznania nového plemena“.
- Zatriedenie všetkých plemien je možné nájsť na stránke <https://fci.be/en/Nomenclature/>

Co-funded by
the European Union

Skupiny plemien FCI

1 Pastierske a dobytkárske psy
(s výnimkou švajčiarskych
salašníckych psov)

2 Pinče a bradáče – Molosoidné
plemená – Švajčiarske horské a
salašnicke psy

3 Teriéry

4 Jazvečíky

5 Špice a primitívne (pôvodné)
plemená

6 Duriče, farbiare a príbuzné
plemená

7 Stavače

8 Retrivery – Sliediče – Vodné psy

9 Spoločenské a sprievodné psy

10 Chrty

Co-funded by
the European Union

Charakteristika skupiny 1 Pastierske a dobytkárske psy (s výnimkou švajčiarskych salašníckych psov) a jej najvýznamnejšie plemená

- Boli šľachtené na ochranu stáda pred divou zverou, ochranu obydľia, nemajú vyvinutý lovecký pud.
- Stavba tela je prispôbená na každodennú prácu, sú húževnaté a vytrvalé.
- Prispôbené na nepriaznivé klimatické podmienky – majú hustú podsadu a hrubú vrstvu podkožného tuku.
- Patria aj služobné plemená, ktoré sa vyznačujú učenlivosťou, vrodenu nedôverčivosťou voči cudzím osobám, pracovitosťou a vynikajúcim čuchom.

Skupina má 2 sekcie:

Ovčiarské psy - Austrálska kelpia, Pyrenejský ovčiak, Komondor, Slovenský čuvač, Nemecký ovčiak, Belgický ovčiak

Pastierske psy (bez švajčiarskych salašných psov) – Austrálsky dobytkársky pes, Ardénsky bouvier, Puli, Borderská kólia, Bradatá kólia

Co-funded by
the European Union

Charakteristika skupiny 2 *Pinče, bradáče, molosoidné a švajčiarske salašné psy* a jej najvýznamnejšie plemená

Dogovité plemená boli šľachtené na psie zápasy, stavbou tela sú prispôsobené na boj – široký postoj predných končatín a dobre osvalený hrudník, silné čeľuste so silným záhryzom. Majú lymfatickú konštitúciu s množstvom voľnej kože.

Skupina má 4 sekcie:

Pinče a bradáče – Doberman, Malý, stredný, veľký bradáč, Trpasličí pinč, nemecký pinč, holandský bradáč

Molosoidné psy - Neapolský mastin, Anglický mastif, Brazílska fila, nemecký boxer, nemecká doga

Švajčiarske salašnícke psy - Bernský salašnícky pes, Veľký švajčiarsky salašnícky pes, Entlebušský salašnícky pes, Appenzellský salašnícky pes

Co-funded by
the European Union

Charakteristika skupiny 3 teriery a jej najvýznamnejšie plemená

- Pomerne rozmanitá skupina. Sú temperamentné, hlasité, húževnaté a samostatne pracujúce. Pôvodne vyšľachtené na lov zveri (líšok, jazvecov) pod zemou v brlohoch.
- V brlohoch pracujú plemená s výškou v kohútiku do 40 cm ostatné pracujú na povrchu, sliedia a duria zver. Delia sa na hladko, hrubosrsté a dlhosrsté plemená.
- Množstvo plemien už však stratilo lovecké vlastnosti, využitie ako spoločenské psy.

Skupina má 4 sekcie:

Vysokonohé teriery – Írsky pšeničný teriér, Parson Russel teriér, Airedalský teriér

Nízkonohé teriery – Americký bezsrstý teriér, Český teriér, Norwichský teriér, Škótsky teriér, Jack Russel teriér

Teriery typu bull – Bulteriér, Stafordšírsky teriér, Americký stafordšírsky teriér

Trpasličie teriery – Anglický trpasličí teriér, Austrálsky hodvábný teriér, Bostonský teriér, Toy foxteriér

Co-funded by
the European Union

Charakteristika skupiny 4 jazvečíky a jej variety

- Šľachtené na brlohárenie, majú skrátané rúrovité kosti - krátke končatiny a obdĺžnikový telesný rámec s pomerom 1: 1,7 – 1,8. Príliš dlhý telesný rámec s pomerom nad 1: 2 nie je žiadúci.
- Za krajinu pôvodu sa považuje Nemecko.
- Sú to poľovné psy veľmi odvážne, šľachtené na prácu pod zemou (brlohárenie) a nad zemou. Výborné stopovacie vlastnosti, hľadanie, hlasitosť na teplej stope zveri, orientácia, sledenie a durenie zveri.
- Podľa druhu srsti ich delíme:
 - Krátkosrsté jazvečíky
 - Hrubosrsté jazvečíky
 - Dlhosrsté jazvečíky

Podľa obvodu hrudníka meraného vo veku minimálne 15 mesiacov ich delíme:

Štandardné jazvečíky: Obvod hrudníka: psy 37 - 47 cm, suky 35 - 45 cm

Trpasličie jazvečíky: Obvod hrudníka: psy 32 - 37 cm suky, 30 - 35 cm

Kráľičie jazvečíky: Obvod hrudníka: psy 27 - 32 cm, suky 25 - 30 cm

Kombináciou srsti a veľkosti máme pri jazvečíkoch 9 variety.

Co-funded by
the European Union

Variety jazvečíkov

Štandardný jazvečík krátkosrstý
Štandardný jazvečík hrubosrstý
Štandardný jazvečík dlhosrstý

Trpasličí jazvečík krátkosrstý
Trpasličí jazvečík hrubosrstý
Trpasličí jazvečík dlhosrstý

Králičí jazvečík krátkosrstý
Králičí jazvečík hrubosrstý
Králičí jazvečík dlhosrstý

Pracovním využitím králičích a trpasličích variet pri jazvečíkoch bolo okrem brlohárenia na líšku aj brlohárenie na vydry, bobrov a králikov. V súčasnosti sú jazvečíky chované na celom svete, no na poľovné využitie sa využívajú už len v Európe.

Co-funded by
the European Union

Charakteristika skupiny 5 Špice a primitívne (pôvodné) plemená a jej najvýznamnejšie plemená

- Špice majú štvorcový rámec tela, klinovitú hlavu, malé stojace uši, hustú podsadu, pás hustejšej kožušiny okolo krku, chvost je stočený a nesený nad chrbtom.
- Z pracovného hľadiska pomerne rozmanitá skupina v rámci, ktorej sa nachádzajú psy poľovné, ťažné i pastierske.
- Skupina má 7 sekcií:
- Severské saňové psy – Grónsky pes, Aljašský malamut, Sibírsky husky, Samojed
- Severské poľovné psy – Východosibírska lajka, Západosibírska lajka, Nórsky losí pes, Švédsky losí pes
- Severské strážne a pastierske psy – Islandský pastiersky pes, Nórsky buhund, Švédsky laponský pes
- Európske špice – Nemecký špic, Vlčí špic, Trpasličí špic
- Ázijské špice a príbuzné plemená – Čau-čau, Akita-inu, Shiba-inu
- Pratyp – Kanaánsky pes, Faraónsky pes, Basenji
- Pratyp – psy pre poľovné využitie – Kanársky podenko, Ibiza podenko, Portugalský podenko

Charakteristika skupiny 6 *Duriče, farbiare a príbuzné plemená a jej najvýznamnejšie plemená*

- Duriče boli vyšľachtené poľovníkmi na hľadanie zveri a jej vydurenie z lesa a húštin. Dôležité vrodené vlastnosti u duričov sú odvaha voči zveri, hlasitosť na teplej stope zveri, orientácia v lese, stopovanie a záujem o zver.
- Farbiare sú psy, ktoré vynikajú stopovacími vlastnosťami. Dokážu sa sústrediť na vypracovanie stopy starej často nad 20 hodín. Sú to špecialisti na stopovanie hlavne jelenej zveri, ale aj danielej a muflónej.

Skupina sa delí na 3 sekcie:

Duriče – Bígl, Baset, Artézsko-Normandský durič, Jazvečíkovitý durič, Slovenský kopov

Farbiare – Hanoverský farbiar, Bavorský farbiar,

Príbuzné plemená – Dalmatínsky pes

Co-funded by
the European Union

Charakteristika skupiny 7 Stavače a jej najvýznamnejšie plemená

- Stavače sú psy pre, ktoré je typické systematické hľadanie malej zveri (zajac, bažant, kačice) hlavne na poli.
- Majú genetickú vlastnosť vystavovanie zveri. Pokiaľ zacítia zver v poraste tak ju vystavia nehybným postojom, Pokiaľ zver ustupuje, alebo je pomerne ďaleko tak za ňou postupujú pomalým približovaním sa.
- Ich hlavná práca je práca na poli, no dobre pracujú aj vo vode a v lese.
- Vyžaduje sa od nich aj aportovanie ulovenej zveri až do veľkosti líšky.

- Skupina má 2 sekcie:

Kontinentálne stavače – Weimarský stavač, Maďarský krátkosrstý stavač, Slovenský hrubosrstý stavač, nemecký krátkosrstý stavač, nemecký hrubosrstý stavač.

Britské a írske stavače – Pointer, Anglický seter, Írsky seter, Gordonov seter

Co-funded by
the European Union

Charakteristika skupiny 8 *Retrivre, sliediče a vodné psy* a jej najvýznamnejšie plemená

- Plemená vyšľachtené v minulosti na lov, no mnoho plemien už úplne stratilo lovecké vlastnosti a sú využívané len ako spoločenské psy, prípadne sú cvičené ako slepecké a asistenčné psy.
- Sliediče boli vyšľachtené poľovníkmi na vytrvalé prenasledovanie zveri v húštinách.
- Pracujú s obrovskou chuťou pomerne na krátku vzdialenosť pred lovcom.
- Majú takisto výborné stopovacie vlastnosti.
- Skupina má 3 sekcie:
 - Retrivre - Zlatý retriever, Kučeravý retriever, Labradorský retriever
 - Sliediče - Americký kokeršpaniel, Anglický kokeršpaniel, Špringeršpaniel, Waleský špringeršpaniel, Nemecký prepeličiar
 - Vodné psy - Írsky vodný španiel, Americký vodný španiel, Barbet, Frízsky vodný pes

Charakteristika skupiny 9 spoločenské psy a jej najvýznamnejšie plemená

- Väčšina plemien je miniatúrnych. Mnohé boli uctievané, chované v zámkoch, hradoch. Naháče boli vyšľachtené pre alergikov. Uplatnenie ako spoločenské psy.

Skupina má 11 sekcií:

Bišony a podobné plemená – Bišoník, Maltézsky psík, Levíček, Boloňský psík

Pudle – Malý, stredný, veľký, toi pudel

Malé belgické plemená – Belgický grifon, Bruselský grifon, Brabantík

Naháče - Čínsky chocholatý pes

Tibetské plemená – Lhasa-apso, Shih-tzu, Tibetský španiel

Čivavy – Krátkosrstá a dlhosrstá čivava

Anglické spoločenské španiele – Cavalier king charles španiel, King charles španiel

Japonský španiel a pekinéz – Pekinský palácový psík, Japonský chin

Kontinentálne trpasličie španiele - Papillon

Kromforlander – Kromforlandský pes

Malé dogovité plemená – Francúzsky buldoček, Mops, Bostónsky teriér

Co-funded by
the European Union

Charakteristika skupiny 10 Chrty a najvýznamnejšie plemená

- Sú to pôvodne rýchle lovecké psy loviace zrakom.
- Pracovali vo svorkách a štváli zver, celé telo majú prispôsobené na beh (aerodynamický tvar).
- Mnoho plemien už úplne stratilo lovecké vlastnosti a sú využívaný len ako spoločenské psy, prípadne na dostihy.

Skupina má 3 sekcie:

Dlhosrsté chrty – Afgánsky chrt, Barzoj, Saluki

Drsnosrsté chrty – Írsky vlkodav, Škótsky jelení pes

Krátkosrsté chrty – Vipet, Sloughi, Poľský chrt, Anglický chrt

Využitie testovania psov pre prácu s ľuďmi

- Využívanie psov na prácu je podmienené výcvikom v poslušnosti.
 - Výcvik v poslušnosti je takmer rovnaký u všetkých plemien.
 - Pri výcviku sa využíva hlavne reflexná teória alebo asociačné učenie.
- Výcvik v poslušnosti je zložený z cvikov:
 - privolanie
 - sadni
 - ľahni
 - chodenie pri nohe
 - zostaň

Co-funded by
the European Union

Využitie reflexnej teórie

Reflexná teória využíva poznatky a poveloch a podnetoch pre vytvorenie reflexného oblúka.

Tvorba reflexných oblúkov sa realizuje vždy v tejto postupnosti:

Povel – podnet – podráždenie – reakcia
organizmu – odmena

Opakovaním danej schémy sa vytvorí požadovaný podmienený reflexný oblúk

- Najväčším umením výcviku je v ten pravý moment podať psovi správny podnet.

Využitie asociačného učenia

- Asociačné učenie zahŕňa naučený vzťah medzi udalosťami, medzi ktorými sa vytvárajú spoje, ktoré vedú k riešeniu situácie.
- Pes k určitému povelu vie priradiť konkrétnu činnosť.
- Nevýhodou asociačného učenia je, že pes zapája do procesu vykonania cviku aj vedomie.

Co-funded by
the European Union

Spôsoby výcviku v poslušnosti

Hravý spôsob

- Využíva prirodzenú schopnosť psa hrať sa
- Motivácia psa na krmivo alebo hračku
- Podstatou je aby výcvik skončil vtedy, keď to ešte psa baví – v najlepšom prestať
- Treba zistiť, čo vyvolá danú reakciu – vhodný podnet (štekание, sadnutie a pod.)
- Hlavne u šteniat a mladých psov
- Forma vhodná pre výcvik povahovo slabých psov
- Výhody spočívajú v tom, že nemôžeme psa pokaziť nesprávnym výcvikom a zlepšuje sa kontakt medzi psovodom a psom
- Nevýhody sú hlavne nepevnosť reflexných oblúkov, pes pracuje len ak sa mu chce

Nútený spôsob

- Podstatou tohto spôsobu je aby pes pochopil, že daný cvik musí vykonať (neexistuje iná možnosť)
- Vyžaduje určitú prax a dobré poznanie jedinca
- Obmedzené využitie pri povahovo slabých psov
- Možné cvičiť psa v každom veku
- Nevýhodou je možné zradenie psa (zlomenie povahy)
- Narušenie dobrého vzťahu cvičiteľ - pes
- Pri nesprávnom postupe psy nepracujú...

Výcvik privolania

Pes po privolaní má sadnúť pred psovoda, k nohe alebo sa pripojiť chôdzou k našej ľavej nohe.

Povel: ku mne, ohlásenie menom, píšťalkou (pi-pi).

Bez toho aby nás pes rešpektoval nedokážeme psa odvolať od vecí zaujímavých pre psa.

Hravá forma:

- pes je vzdialený od nás, dáme povel a následne utekáme opačným smerom od psa
- Pes beží za nami
- Možné využitie žrádla (chuťovo-dráždivá metóda).

Parforsná forma:

- Ľahká šnúra – po povel psa mechanicky pritiahneme pred nás.
- Elektrický výcvikový obojok – využitie korekčných impulzov vysielaných na diaľku.

Výcvik sadnutia

- Povel „sadni“ , „sssst“
vztýčenie ukazováka

- Hravá forma:
 - Po povelé sadni ukážeme psovi hračku nad úrovňou očí, tak aby bola preňho najvhodnejšia poloha, pri ktorej sa pozerá na hračku po sediačky.
- Parforsná forma:
 - Po povelé mykáme vôdzkou šikmo hore smerom do zadu.
 - Psa v stojí držíme ľavou rukou za obojok a pravou za bedrá. Po povelé zatlačíme pravou rukou psovi na bedrá tak aby sa posadil.

Výcvik ľahnutia

- Pes v polohe daun má mať panvové končatiny pod telom a hrudníkové narovnané pred telom.
- Tlmenie neželanej činnosti
- Povel „daun“ dvíhnutie ruky, dlhé zapískanie (piiiiii) „ččččččt“
- Tlmenie psa pri nežiadúcej činnosti (útočná reakcia, upevnenie vystavovania a klúdu pred zverou a páchatelom)

Hravý spôsob:

- Pri hravej forme umiestňujeme hračku tak aby pes zaujal polohu ľahni.
- Je veľmi nespoľahlivá pri pracovných psoch.
- Poskytuje zníženú spoľahlivosť.

Nútený spôsob:

- psa držíme pravou rukou za temeno a ľavou za bedrá po povelu ho uvedieme tlakom rúk do polohy daun.

Výcvik odloženia

- Na povel zostať má pes zostať na danom mieste až kým ho neodvedieme preč.
- Nikdy psa z povelu zostať neodvolávame na diaľku.
- Povel „Zostať“ alebo „miesto“
- Cvičíme až po zvládnutí cviku ľahni.
- S počiatku zásadne psa uviazaného a vybehaného.
- Je vhodné pokiaľ je pes mierne unavený.
- Pri odložení môžeme psovi nechať ruksak alebo bundu, kde pes cíti náš pach

Hravý spôsob:

- Pri hravom spôsobe sa snažíme psa presvedčiť, že po chvíli kedy v klúde vydrží dostane hračku.
- Je to veľmi nespoľahlivý spôsob pri pracovných psoch.
- Poskytuje zníženú spoľahlivosť.

Nútený spôsob:

- Psovi nedovolíme opustiť miesto, za tým účelom využívame cvik ľahni, vždy pokiaľ by chcel opustiť miesto.

Testovanie poslušnosti

- Testovanie poslušnosti psov sa realizuje na mnohých druhoch skúšok, ktoré majú preveriť, či psy sú schopné vykonávať daný druh práce.
- Poslušnosť hodnotia certifikovaný rozhodcovia s aprobáciou pre konkrétny druh skúšok
- Za najvyšší stupeň testovania poslušnosti považujeme športovú kynológiu, kde rozhodcovia hodnotia každú malú odchýlku od požadovaného výkonu.
- Hodnotenie poslušnosti v rámci poľovnej kynológie nie je tak zamerané na presnosť ale skôr na spoľahlivosť.
- Hodnotenie poslušnosti v služobnej kynológii je taktiež zamerané hlavne na spoľahlivosť.
- Poslušnosť je do určitej miery vlastnosť vrodená, no je značne ovplyvnená výcvikom.

Siedlce University
of Natural Sciences
and Humanities

Mendel
University
in Brno

Czech University
of Life Sciences Prague

Partners:

Ďakujem za pozornosť!

This presentation has been supported by the Erasmus+ KA2 Cooperation Partnerships grant no. 2021-1-SK01-KA220-HED-000032068 "Innovation of the structure and content of study programs in the field of animal genetic and food resources management with the use of digitalisation - Inovácia obsahu a štruktúry študijných programov v oblasti manažmentu živočíšnych genetických a potravinových zdrojov s využitím digitalizácie". The European Commission support for the production of this presentation does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Name Surname

Email address

Co-funded by
the European Union

Zdroje obrázkov

- <https://www.interez.sk/podla-najnovsich-nalezov-zubov-pravekeho-cloveka-sa-o-nich-vedci-dozvedeli-nieco-v-com-sme-sa-doteraz-uplne-mylili/>
- <https://www.abicko.cz/clanek/precti-si-priroda/27843/vlk-si-nevybira-a-proto-prezil-i-velke-vymirani.html>
- <https://manypets.com/us/blog/ancient-pet-care/>

Co-funded by
the European Union